

HBO

Tractat sobre la solitud amb mitja rialla

ANNA BALLBONA

La nord-americana Elizabeth Strout (Maine, 1956) torna a l'aclamat personatge d'Olive Kitteridge, que li va donar renom internacional i el títol d'una novel·la que obtindria el premi Pulitzer el 2009 i, en els nostres verals, el premi Llibreter 2010. Més recentment, d'aquesta novel·la se n'ha fet una adaptació com a sèrie televisiva que ha tingut una gran acollida. Reprendre un personatge estel·lar sempre és una operació arriscada però Strout no només salva l'abisme sinó que ens ofereix una novel·la profunda i es-

molada sobre la solitud, que probablement té més rodoneses de novel·la que *Olive Kitteridge*. Si aquell volum es presentava com un recull de relats –que, per cert, aviat es reeditarà a la col·lecció *Mirmanda* de 1984–, *Llum de febrer* fa la impressió de ser un conjunt més travat. El fil conductor i tensat continua sent el personatge magnètic de l'Olive, la mestra jubilada, i la cosmogonia de Crosby, el poble inventat de l'estat de Maine que l'autora coneix bé. Com el món de la gent gran.

Una de les grans fites d'aquesta novel·la és com tracta els tropells de la vellesa, l'evolució moral i els matisos de la teranyina de personatges no necessàriament amables

LLUM DE FEBRER
ELIZABETH STROUT
EDICIONS DE 1984 /
DUOMO
TRADUCCIÓ
D'ESTHER TALLADA
380 PÀG. / 18 €

i sobretot de l'Olive, enmig d'un marasme on batega la solitud més crua, però també una sàtira tendra o esqueixada, segons els casos. Strout aixeca una història feta de moltes històries, com qui mou la càmera i va canviant el focus d'atenció, amb entrades i sortides d'una Olive que és una rampelluda estimable, una personalitat que no calla ni es deixa entabanar però que alhora s'ha estovat una mica: són les esclatxes que obren petits llaços d'amistat i solidaritat, l'escoltar històries i unes quantes veritats, fins i tot el fet de poder-les admetre, sempre des d'una perplexitat mig lúcida i vitalista. En aquesta esclatxa, eixamplada pel

moviment tectònic de les contradiccions, la doble moral, les pròpies creences o les estomacades del pas del temps, Strout hi troba or. Explora la vellesa sense amagar la feredat que provoca el deteriorament o les estelles clavades que resulten de la relació amb els fills, els fracassos, la repressió o fins i tot la decadència d'un univers canviat de dalt a baix com el de Crosby. Com el nostre.

Un vitalisme impensat

Més que per les històries mateixes o la universalització d'aquest poble de costums arrelats i d'un cartró pedra tirat a terra, la sorpresa del llibre ve pel pòsit que deixa. Esquiva l'escabrositat, la simplificació o la compassió, i s'apuntala en la força d'un personatge com l'Olive. De l'excel·lent traducció d'Esther Tallada de les maneres de parlar, els girs i els estirabots en resulta una Olive propera i versemblant, no una vella xaruga que rondina com a les pel·lícules americanes. I la mitja rialla que acompanya les històries fa la resta. El moment d'estupefacció de l'Olive dins l'autobús, amb la resta d'avis arrencant a cantar, és memorable. El però de la novel·la seria els quasi inevitables tics molt nord-americans i molt de cop d'efecte, d'haver de fer una mica massa òbvia alguna moralitat ideològica que derroti el president nefast. En algun moment aquests tics són reiteratius i perden molla. Tot i així, la barreja d'amistat i queixa, de mastegot i carícia la fan molt interessant, també perquè ens acara a un tema, la vellesa, que sembla que hàgim descobert de cop amb la pandèmia i que, segons com, semblaria tan poc apetible novel·listicament. Strout fa d'Olive i, a la contra dels corrents, ens ensenya un vitalisme impensat.

Fins a última hora, els personatges s'agafen a la roda d'explicar-se històries per empènyer alguna cosa, encara que sigui certificar la falta de sentit. Segurament no som més que això i Strout ens demana si encara no ho hem entès. ♦♦

Una dona capaç d'obrir-se camí tota sola

JORDI NOPCA

Els protagonistes de *Pandora*, novel·la breu que Henry James (1843-1916) va publicar en anglès el 1884 i que Xavier Pàmies ha traduït amb una sofisticació similar –molt ben aconseguida– a la prosa de l'autor nord-americà, són només dos: el comte Otto Vogelstein, que viatja als Estats Units per formar part del cos diplomàtic alemany a Washington, i una jove de qui durant gran part de la narració no sabem el nom, Pandora Day. Ell és “un jove molt íntegre”, amb “l'únic defecte” de no haver desenvolupat gaire el sentit de l'humor, encara que tingui intenció de fer-ho, perquè està “a punt de començar a estudiar una societat plena de facetes còmiques”, la que orbita al voltant dels diners i el poder (al tram final, James s'atreveix a fer

entrar en escena fins i tot un simpàtic –i potser faldiller– president dels Estats Units). Ella és “una noia viva, agraciada i amb empena”: aquesta última característica cridarà l'atenció de Vogelstein des del primer moment, i serà un dels punts d'anàlisi de James al llarg de tota la narració.

Pandora exposa la trobada entre un representant de la vella aristocràcia europea, tant intel·ligent i educat com amb tendència a la inacció, i la magnètica i imprevisible jove, representant del “nou estil de dona” nord-americà. La primera meitat del relat transcorre al *Donau*, el vapor que fa el trajecte Bremen-Nova York, i gràcies a la plasticitat de l'estil de James el lector podrà reviu l'experiència d'un viatge de deu dies en vaixell a principis de la dècada dels 80 del segle XIX.

L'immobilisme del comte Vogelstein, exemplificat a través de la neces-

PANDORA
HENRY JAMES
VIENA EDICIONS
TRADUCCIÓ DE
XAVIER PÀMIES
120 PÀG. / 14 €

sitat constant de saber “el rang” de qualsevol coneixença, contrasta amb la curiositat i adaptabilitat de la jove Pandora, capaç de prendre el control de situacions tan diverses com les que viu al vaixell –envoltada de la seva provinciana família–, els contratemps amb la duana al port de Nova York i, més endavant, les fastuoses recepcions i festes nord-americanes.

Saber adaptar-se

Des que coincideixen per primera vegada a la coberta del *Donau*, el comte se sent atret per aquella noia, al mateix temps que vol evitar “el perill permanent” de casar-se amb algú que no vingui de l'aristocràcia a la qual pertany. En el seu segon any a Washington, encara descobrint els replecs d'aquell món diferent del seu, Vogelstein tornarà a trobar-se Pandora Day: en aquest temps, ha fet un salt de gegant en la impressió que causa en els altres;

l'home, en canvi, continua estancat en el pantà de les bones maneres. Ella ha sigut capaç “d'obrir-se camí a la vida tota sola”, però amaga un detall que el lector haurà de decidir si és la quinta essència de la seva llibertat o, en canvi, una paradoxa.

Inèdita fins ara en català, *Pandora* va aparèixer en ple procés de consolidació de James, poc després de *Retrat d'una dama* (1881) i *Washington Square* (1880), no gaire lluny encara de l'influx de *Daisy Miller* (1878), que li havia permès arribar al gran públic amb una història de la qual *Pandora* ofereix una variació. No és cap casualitat que el llibre que Vogelstein llegeix durant la travessa en vaixell sigui aquest, on “una noia nord-americana jove [...] es planta davant d'un home jove al jardí d'un hotel”. Val la pena tornar a aquesta *nouvelle* excel·lent, que incorpora James al cada vegada més imprescindible catàleg de Viena. ♦♦